

PRACOVNÍ SETKÁNÍ K ČCJ

TÉMA: REÁLIE VE VÝUCE ČEŠTINY JAKO CÍLOVÉHO JAZYKA

18.-19.3.2022

(online)

pořádá

Bohemicum – Center for Czech Studies Universität Regensburg

ve spolupráci s

Katedrou českého jazyka a literatury Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity v Brně

Reálie patří k tématům, která se v souvislosti s výukou cizích jazyků dlouhodobě diskutují. I pro češtinu jako cílový jazyk se zde naskytá mnoho otázek: (Jak) lze pro výuku tento pojem optimálně definovat? Lze se zde opřít o popisy sociokulturních kompetencí ze Společného evropského referenčního rámce pro výuku jazyků? Dá se (a má smysl) hovořit o kánonu či kánonech témat spojených s Českou republikou a její kulturou v minulosti a přítomnosti, které by měl cizinec směřující k ovládnutí češtiny znát? Co by mělo evtl. takovýto kánon vytvářet? Hrají reálie roli i při zkoušení a testování? Jak s reáliemi – v nejširším slova smyslu – naložit při koncipování učebnic a dalších učebních materiálů? Jaké by mělo být načasování práce s reáliemi ve výuce, na jaké úrovni osvojení jazyka je možné, potřebné, nutné s nimi pracovat? Jaké jsou vhodné výukové cíle, úlohy a cvičení, provázející práci s reáliemi? Bez zajímavosti kromě toho není ani otázka aktuálního stavu prezentace českých reálií s ohledem na historické členění českých zemí: Je stávající soustředění většiny učebních materiálů na Prahu a Čechy dostačující? V neposlední řadě není bez zajímavosti ani tematika tzv. lingvoreálií.

Tyto otázky jsou relevantní nejen s ohledem na různé cílové skupiny osvojující si češtinu jako cizí či druhý jazyk, na různé etapy a formy výuky, ale i vzhledem ke specifickým potřebám lidí bilingvních, kteří se češtině učí na pozadí češtiny jako jazyka zděděného.

V rámci tohoto pracovního setkání bychom chtěli dát prostor pro příspěvky k výše načrtnutým, ale i jiným otázkám spojeným s reáliemi ve výuce češtiny jako cizího, druhého či zděděného jazyka. Zaměřujeme se přitom na výuku dospělých mluvčích.

Pracovní setkání REÁLIE VE VÝUCE ČEŠTINY JAKO CÍLOVÉHO JAZYKA

Bohemicum – Center for Czech Studies, Universität Regensburg
ve spolupráci s Katedrou českého jazyka a literatury Pedagogické fakulty MU v Brně

PROGRAM

pátek, 18.3.

9:00 – 9:15	<i>Zahájení pracovního setkání</i>
	<i>moderace: Kateřina Šichová</i>
9:15 – 10:00	„Reálie“ z pohledu věd o kultuře a jejich funkce ve výuce češtiny jako cílového jazyka (MAREK NEKULA)
10:00 – 10:45	České reálie: skrytá identita české komunity, aneb co v učebnicích není (a být nemůže?) (RADIM OŠMERA)
10:45 – 11:00	<i>přestávka</i>
	<i>moderace: Marek Nekula</i>
11:00 – 11:45	Frazémy jako součást reálií a sociokulturní kompetence (JIŘÍ HASIL)
11:45 – 12:30	České reálie ve zkoušce pro získání občanství ČR (ALENA NOSKOVÁ / PAVEL PEČENÝ)
12:30 – 14:00	<i>přestávka</i>
	<i>moderace: Marek Lollok</i>
14:00 – 14:45	Ke kompetenci v oblasti reálií u mluvčích češtiny jako zděděného jazyka (KATEŘINA ŠICHOVÁ)
14:45 – 15:30	K reáliím, texaské češtině a výuce češtiny jako zděděného jazyka v Texasu (LÍDA COPE)

sobota, 19.3.

9:00 – 9:05	<i>Zahájení druhé části setkání</i>
	<i>moderace: Marek Nekula</i>
9:05 – 9:50	Databanka úloh k moravským reáliím (MAREK LOLLOK / HANA SVOBODOVÁ / KATEŘINA ŠICHOVÁ)
9:50 – 10:35	„Abeceda českých reálií“ – databáze pro výuku reálií pro Čechy i cizince (KATEŘINA LAH)
10:35 – 10:50	<i>přestávka</i>
	<i>moderace: Marek Lollok</i>
10:50 – 11:35	Reálie na cestě získávání transkulturní kompetence ve výuce translatoologů ve Vídni (NADĚŽDA SALMHOFEROVÁ)
11:35 – 12:20	Akvizice českých reálií optikou korejské bohemistiky na HUFV v Soulu (MILAN HRDLIČKA)
12:20 – 12:45	<i>Shrnutí pracovního setkání, informace k publikaci</i>

(stav: 15.3.2022)

České reálie: skrytá identita české komunity, aneb co v učebnicích není (a být nemůže?)

Na počátku mých úvah o reáliích byla zkušenost, že učebnice češtiny pro cizince jsou v pokrytí toho, co lze vnímat jako české reálie, nedostatečné. Nikoliv však jen proto, že jsou limitované např. svým obsahem a jazykovou úrovní, pro kterou jsou určeny. Ale také proto, že s tím, co lze chápat jako reálie, pracují často nekriticky, stereotypně a povrchně. Potenciál, který reálie mají, se zdál být ne plně využit. Tato zkušenost vycházela z vlastní praxe lektora a metodika kurzů češtiny pro cizince a také ji potvrzovaly některé práce, které téma reálií zpracovávaly. Zajímalo mě, zda tuto zkušenost sdílí i dalších lektori.

Východiskem prezentovaného příspěvku je proto prezentace závěrů z rozsáhlého dotazníkového šetření k tematice reálií mezi lektory češtiny, působícími jak v ČR, tak v zahraničí.

Vedle tohoto šetření představím vlastní pojetí reálií ve výuce. Toto pojetí pracuje právě s tím, co je skryto, tedy nevyřčeno učebnicí či dalšími učebnicovými materiály, a akcentuje proces postupného rozkrývání reality, která je zprvu neviditelná. Tuto skrytost jsme se pokusili pojmout 1) jako fakt, který vykresluje českou realitu, 2) jako fakt, který nastavuje zrcadlo jiným kulturám, 3) jako prostor pro širokou tematicky vymezenou debatu 4) jako fakt, který můžeme nahlédnout a zpochybnit různými hodnotovými měřítky, 5) jako možnost se učit toleranci k druhým, 6) jako možnost hledat bazální lidské hodnoty, na kterých je možné se shodnout napříč kulturami. K reáliím tak přistupuji jako k nesamozřejmému faktu: jednak jako k něčemu, co zde je, jehož povaha je hodná pozornosti, co se může stát předmětem komparace i výchovy k toleranci; dále také jako k něčemu, co může být nahlíženo různým hodnotovým systémem, a tím zpochybněno ve svých základech; a nakonec, a pro mě hlavně, mohou být reálie nahlíženy jako cesta k hledání toho, co nás spojuje ne proto, že je to nahodile společné (např. oslava konce roku v ČR a v USA), ale protože je to lidské. Tento přístup vychází z experimentálních kurzů, které jsem vedl s cílem ověřit si, zda je možné tímto způsobem k reáliím ve výuce přistupovat.

ABCD-Thesen: <https://www.idvnetz.org/publikationen/rundbrief/rb45.pdf> (s. 15-18).

Meijer, Dick/Jenkins, Eva-Maria (1998): Landeskundliche Inhalte – die Qual der Wahl? Kriterienkatalog zur Beurteilung von Lehrwerken. In: *Fremdsprache Deutsch. Zeitschrift für die Praxis des Deutschunterrichts* 18, s. 18–25.

Radim Ošmera

Masarykova univerzita v Brně, Pedagogická fakulta, Katedra českého jazyka a literatury
radim.osmera@gmail.com

Frazémy jako součást reálií a sociokulturní kompetence

Autor se zaměří na popis místa frazémů v systému reálií a následně i definování místa frazémů v budování sociokulturní kompetence cizinců učících se češtinu jako cizí jazyk. Frazémy/idiomy jsou sice jazykově univerzální, ale zároveň jsou z jednoho do druhého jazyka mnohdy těžko přenositelné (doslova přeložitelné), protože jsou kulturně, společensky a historicky vázané na dané jazykové společenství, které toho kterého jazyka užívá.

Jádrem příspěvku bude zamyšlení nad místem reálií a v jejich rámci i frazémů ve výuce češtiny pro cizince. Postavením frazeologie v cizojazyčném vyučování se zabýval též Mieczysław Balowski, který rozeznává tři aspekty výuky frazeologických jednotek, a sice aspekt strukturně-gramatický, sémantický a pragmatický. Autor na základě vlastní pedagogické praxe akceptuje názory Mieczysława Balowského, předkládá účastníkům konference své názory na místo frazémů ve výuce a na to, jak a jakými metodami bohemistům-cizincům frazémy prezentovat. Autor při prezentaci reálií a frazémů zdůrazňuje nutnost rozlišovat i to, zda se jedná o výuku začátečníků či pokročilých, o výuku pro „všeobecně“ zaměřené zájemce o češtinu či o výuku oborově zaměřených studentů, zvláště bohemistů, a v neposlední řadě je třeba brát ohled na celkový cíl výuky. V začátečnických kurzech a v kurzech pro mírně pokročilé „nebohemisty“ je třeba vycházet především z pragmatického a sémantického přístupu k frazémům, v kurzech pro pokročilé a především pro oborové bohemisty z přístupu ke všem třem aspektům, tj. pragmatického, sémantického i strukturně-gramatického. Rovněž je autor přesvědčen, že pasivní znalost některých frazémů je nezbytná i pro začátečníky.

Balowski Mieczysław, Glottodidaktické otázky české frazeologie, in: Dobrava Moldanová, Mieczysław Balowski (eds.), *Co všechno slovo znamená. Sborník příspěvků věnovaných profesorce PhDr. Marii Čechové, DrSc.* Ústí nad Labem:UJEP, 2007, s. 49–56.

Hasil, Jiří. Interkulturní aspekty mezikulturní komunikace. Ústí nad Labem: UJEP, 2011.

Hasil, Jiří. Sociokulturní kompetence jako součást popisů úrovní českého jazyka, in: *Bohemistika*, roč. VI, 2006, č. 3, s. 173–192.

Hasil, Jiří. Sociokulturní kompetence, nebo reálie?, in: *Sociokulturní složka výuky cizího jazyka a SERR*, UJEP a Státní vysoká škola v Ratiboři, Ústí nad Labem – Ratiborž, s. 127–137.

Hasil, Jiří. Veverky to maj za pár aneb Česká frazeologie a cizinci, in: Jiří Hasil, Milan Hrdlička (eds.), *Přednášky z 54. běhu Letní školy slovanských studií*. Praha: FF UK v nakladatelství Euroslavica, 2011, s. 63–71.

Hasil, Jiří. Jaké místo zaujímá frazeologie ve výuce češtiny pro cizince. In: Palamarčuk, Olga (ed.), *Komparatyvni doslidžennja slov'janskych mov i literatur*, č. 19. Kyjev: Osvita Ukrajiny, 2012, s. 32–39.

Hasil, Jiří. Kam s ní? aneb místo frazeologie ve výuce češtiny pro cizince. In: Čmejrková, Světlá, Hoffmannová, Jana, Klímová, Jana (eds.), *Čeština v pohledu synchronním a diachronním. Stoleté kořeny Ústavu pro jazyk český*. Praha: Karolinum, 2012, s. 389–393.

Jiří Hasil

Karlova univerzita v Praze, Filozofická fakulta, Ústav bohemistických studií

Jiri.Hasil@ff.cuni.cz

České reálie ve zkoušce pro získání občanství ČR

Príspevek se zaměří na objasnění vývoje a realizace zkoušky z českých reálií, která je součástí zkoušky pro účely udělování státního občanství ČR. Tato zkouška byla zavedena v roce 2014 a od této doby se jí zúčastnilo více než 10 000 kandidátů. Zkoušku z českých reálií připravuje Národní pedagogický institut České republiky, realizuje a vyhodnocuje ji Ústav odborné a jazykové přípravy Univerzity Karlovy.

Rozsah znalostí pro tuto zkoušku je rámcově vymezen zákonem a vyhláškou, dílčí obsah znalostí pak vymezují tzv. specifikace. Organizaci a konání zkoušky popisuje zkušební řád. Všechny informace ke zkoušce jsou dostupné na webu.

Príspevek se bude věnovat mimo jiné popisu toho, jak byl promyšlen koncept zkoušky, která témata byla zařazena do specifikací a proč, jaké otázky a problémy bylo nutné vyřešit při tvorbě testových úloh. Koncept zkoušky se odvíjí především od toho, jaký rozsah znalostí vyžaduje vyhláška MŠMT a jaká je touto vyhláškou nařízena forma zkoušky. Zároveň budou představeny materiály, které kandidátům mohou sloužit při přípravě na zkoušku. Další část se pak bude věnovat samotné realizaci zkoušky, tedy procesu od komunikace s kandidáty, přes zadávání zkoušky až po zpracování výsledků.

Web Občanství (NPI): <https://obcanstvi.cestina-pro-cizince.cz/>

Zákon o státním občanství ČR: <http://www.sagit.cz/info/sb13186>

Vyhláška MŠMT o prokazování znalosti č. jazyka a českých reálií: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2013-433>

Informace o počtu kandidátů a úspěšnosti (ÚJOP UK): <http://ujop.cuni.cz/zkouska/informace/obcanstvi#co-se-deje-po-zkousce>

Manual for Language Test Development and Examining (2011). ALTE for Council of Europe Strasbourg.

Language tests for access, integration and citizenship: An outline for policy makers (2016). Association of Language Testers in Europe, Cambridge.

Alena Nosková

Národní pedagogický institut České republiky

alena.noskova@npi.cz

Pavel Pečený

Karlova univerzita v Praze, Ústav jazykové a odborné přípravy

pavel.peceny@ujop.cuni.cz

Ke kompetenci v oblasti reálií u mluvčích češtiny jako zděděného jazyka

U tzv. *heritage speakers* lze s ohledem na jejich znalosti českých reálií a sociokulturní kompetenci pozorovat určité podobnosti, které zároveň vykazují jisté paralely s jejich osvojováním/osvojením zděděného jazyka. V příspěvku budou prezentována data získaná formou dotazníku a interview od skupiny respondentů s touto charakteristikou: Mluvčí – současní a bývalí univerzitní studenti – se narodili v Německu v 90. letech, Čech je jen jeden z jejich rodičů, češtinu si osvojovali v simultánním modu s němčinou, jejich socializace a školní vzdělávání proběhlo v Bavorsku, takže se u nich němčina stala nepříznakovým dominantním jazykem, a teprve s nástupem do univerzitních kursů se začali učit češtinu řízeným způsobem.

Pro účely tohoto příspěvku a s přihlédnutím ke stávajícím vymezením reálií (viz Hasil 2011, Romaševská/Lah 2018, Šichová 2016) budou sledované reálie, reprezentované zde symboly Czemojis (srov. Juríková [www](http://www.sonajurikova.com)), rozděleny do tří skupin: vlastivědná témata, kultura všedního dne (viz Häußling 2016) a aktuální dění.

Na základě získaných dat (a s vědomím určité paušalizace) předložím k diskusi následující hypotézu: Studenti – bilingvní mluvčí dané generace až na výjimky aktuálního dění příliš neznají, s mnoha oblastmi základních všednodenních reálií jsou solidně obeznámeni, a jejich znalosti kanonických/vlastivědných reálií jsou malé, přičemž právě tyto znalosti si přejí v nabízených kursech získat. To koresponduje s jejich jazykovými ideologiemi a zájmem systematizovat své jazykové znalosti a osvojit si standard češtiny (Nekula 2021). Zde se pak propojuje rovina výuky jazyka a reálií: pomocí vhodných autentických materiálů k českým reáliím lze posilovat i kompetence v oblasti recepce a produkce textů a struktur jazykového standardu.

Hasil, Jiří (2011): *Interkulturní aspekty mezikulturní komunikace*. Ústí nad Labem: UJEP.

Häußling, Roger (2016): *Alltag*. – In: Kopp, Johannes/Steinbach, Anja (Hrsg.): *Grundbegriffe der Soziologie*. Wiesbaden: Springer.

Juríková, Soňa: *Czemojis*. Dostupné z: <https://www.sonajurikova.com/> (02.03.2022)

Nekula, Marek (2021): Čeština v Německu – jazyk v kontaktu a izolaci v „generaci exil“. – In: Nekula, Marek (ed.): *Čeština ve světě. Czech in the World. = Naše řeč 5/2021*, 359-375.

Romaševská, Kateřina/Lah, Josip (2018): Co zajímá cizince z českých reálií? Dotazníková sonda. – In: Škodová, Svatava/Hrdlička Milan (eds.): *Čeština jako cizí jazyk v průsečíku pohledů*. Praha: FF UK, 201-207.

Šichová, Kateřina (2016): Hus napříč hranicemi? Jan Hus (a husitství) ve výuce češtiny pro cizince. – In: Blahak, Boris/Wagnerová, Marina (Hrsg.): *Hussitentum und Grenze. Jan Hus, seine Zeit und Bezüge aus interdisziplinärer Perspektive*. Hamburg: Verlag Dr. Kovač, 261-281.

Kateřina Šichová

Universität Regensburg, Bohemicum – Center for Czech Studies

katerina.sichova@ur.de

K realiím, texaské češtině a výuce češtiny jako zděděného jazyka v Texasu

Texas Czech is a dying diasporic dialect of European Czech, a product of some 170 years of contact between Moravian Czech and English in Texas. The dialect has long ceased to be transmitted to next generations (e.g. Cope 2006, Eckert 2003), very few fluent speakers remain, and its current use is limited to words and phrases reaffirming the belonging to the Texas Czech community. Language has become *one of* the markers of their ethnocultural identity, along with ethnic festivals, polka band performances, dancing, food, parades of costumes, floats, “kolaches,” and *pivo* (cf. Dutkova-Cope 2000, 2003). Skilled genealogists, Texas Czechs excel at organizing, fund-raising and building memorials that celebrate and teach about the community’s rich history. They continue to reinvent the past and invent the present, filling their adaptable and dynamic ethnicity with what being a Texas Czech means to them (Cope 2011; also cf. Boscia-Mulè 1999; Nagel 1994). As a result, the Texas Czech landscape is a rich source of linguistic realia for teaching Czech as a heritage language in the state.

While a positive attitude toward keeping the language alive continues to prevail, educational efforts on this front fall to a few enthusiastic speakers willing organize community and high school language classes, and to limited college-level offerings of Czech as a foreign language (often taken by heritage learners). This paper argues that utilizing the Texas Czech vernacular as a resource in teaching Czech as a heritage language in the state would begin to valorize this variety among those unable to see its uniqueness and relevance behind its conspicuous ‘brogue’ characteristics. Importantly, it would allow teachers to see beyond what’s prescribed and tailor their instruction more effectively to varied aspirations of their, typically non-traditional, learners. The case of learning Czech as a heritage language in Texas points to the need for a broader definition of “realia” used to teach Czech in diasporic communities. Specifically, Czech instruction in Texas should capitalize on the home-grown ethnoculture and, given that most Texas Czechs trace their roots to Northeastern Moravia, would benefit from language learning materials whose geographical focus extends beyond Prague and the Bohemian region of the Czech Republic.

Boscia-Mulè, P. (1999). *Authentic ethnicities: The interaction of ideology, gender power and class in the Italian American experience*. Westport, CT: Greenwood Press.

Cope, L. (2006). Discontinued intergenerational transmission of Czech in Texas: ‘Hindsight is better than foresight’. *Southern Journal of Linguistics* 30(2), 1–49.

Cope, L. (2011). From ethnocultural pride to promoting the Texas Czech vernacular: Current maintenance efforts and unexplored possibilities. *Language and Education* 25(4), 361–383.

Dutkova-Cope, L. (2000). Texas Czech folk music and ethnic identity. *Pragmatics* 10(1), 7–37.

Dutkova-Cope, L. (2003). Texas Czech ethnic identity: ‘So how Czech are you, really?’ *Slavic and East European Journal* 47(4), 648–76.

Eckertová, E. (2003). *Kameny na prérii. Čeští vystěhovalci v Texasu*. Praha: Knihovna dějin a současnosti.

Hinton, L. (2011). Language revitalization and language pedagogy: New teaching and learning strategies. *Language and Education* 25(4), 307–318.

Nagel, J. (1994). Constructing ethnicity: Creating and recreating ethnic identity and culture. *Social Problems* 41(1), 152–76.

Lida Cope

East Carolina University, English Department

COPEL@ecu.edu

Databanka úloh k moravsko-slezským reáliím: návrh koncepce lingvodidaktického nástroje

Reálie patří k důležitým, dosud však spíše opomíjeným oblastem výuky češtiny jako cílového jazyka. Lingvodidakticky, jakož i z hlediska výukové praxe neprozkoumaným tématem je koncept moravsko-slezských reálií, který v příspěvku rozpracováváme jako součást oblasti českých reálií v širším slova smyslu (tj. týkajících se České republiky), a to na principu regionálnosti a/nebo principu kontrastu (odlišnosti od českých reálií v užším slova smyslu). Kromě základního teoretického vymezení pojmu *moravsko-slezské reálie* stručně okomentujeme jejich využití ve vybraných učebnicích, v jazykových kursech a v testu k získání občanství ČR.

Hlavním cílem příspěvku je pak představit v současnosti vyvíjený elektronický lingvodidaktický nástroj, pracovně nazvaný *Databanka úloh k moravsko-slezským reáliím*. Vedle obecných charakteristik této databanky (zejm. pracovního návrhu „štitkování“ úloh a cvičení podle cílové skupiny, úrovně SERR, tematické oblasti, akcentované znalosti či dovednosti apod.) budou prezentovány ukázky konkrétních cvičení.

Příspěvek předestírá první fázi příprav, a měl by tak posloužit jako východisko k dalším úvahám a diskusím.

Biechele, Markus / Padrós, Alicia (2003): *Didaktik der Landeskunde*. München: Langenscheidt.

Ciepielewska-Kaczmarek, Luiza / Jentges Sabine / Tammenga-Helmantel, Marjon (2020): *Landeskunde im Kontext. Die Umsetzung von theoretischen Landeskundeansätzen in DaF-Lehrwerken*. Göttingen: V&R.

Hasil, Jiří (2011): *Interkulturní aspekty mezikulturní komunikace*. Ústí nad Labem: UJEP.

Janovec, Ladislav / Pastuchovič, Elena (2017): *Reálie české společnosti. Textová cvičebnice*. Minsk: Učebno-metodičeskoje Posobie.

Lollok, Marek/Svobodová, Hana/Šichová, Kateřina (2022 v tisku): Moravsko-slezské reálie: možnosti prezentace a didaktizace na příkladu databanky úloh. – In: Škodová, Svatava (ed.): *Bohemistika 2021. Sborník příspěvků z X. Mezinárodního sympozia o češtině jako cizím jazyku*. Praha: Univerzita Karlova.

Nečasová, Pavla (2007): *Úloha reálií jako zprostředkovatele interkulturního učení ve vyučování cizím jazykům se zřetelem na němčinu jako cizí jazyk*. Dizertační práce. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy.

Romaševská, Kateřina / Lah, Josip (2017): Příspěvek ke kritické analýze reálií. – In: *SALI*, s. 35-47.

Straková Tomášová, Michaela a kol. (2016) *Výkladový slovník k testovým úlohám z českých reálií*. Praha: NÚV.

Šichová, Kateřina (2016): Hus napříč hranicemi? Jan Hus jako téma ve výuce češtiny pro cizince. – In: Wagnerová, Marina / Blahak, Boris (Hrsg.): *Hussitismus und Grenze. Husitství a hranice*. Hamburg: Kovač, s. 261-315.

Marek Lollok

Masarykova univerzita v Brně, Pedagogická fakulta, Katedra českého jazyka a literatury

lollok@ped.muni.cz

Hana Svobodová

Masarykova univerzita v Brně, Pedagogická fakulta, Katedra českého jazyka a literatury

svobodova.kcj@ped.muni.cz

Kateřina Šichová

Universität Regensburg, Bohemicum – Center for Czech Studies

katerina.sichova@ur.de

Abeceda českých reálií – databáze pro výuku reálií pro Čechy i cizince

Předkládaný příspěvek představuje výstup grantového projektu Ministerstva kultury ČR (NAKI II) „Abeceda českých reálií. Elektronická databáze českých reálií a lingvoreálií češtiny“, který by mohl sloužit jako zajímavý doplněk výuky či samostudia pro studenty češtiny jako cizího jazyka, studující především na úrovni B1.

Nejprve se dotkneme teoretického pozadí projektu, které vychází z dichotomie „vysoké“ / „nízké“ reálie (Romaševská/Lah 2017). Součástí vysokých reálií jsou prvky s vysokou identifikační hodnotou, které jsou nějak spjaty s kulturou a historií dané země a vytvářejí určitý obraz národní kultury. Zpravidla jsou méně věcné, ale mnohem více interpretační (např. mýty, historické události a osobnosti, architektonické památky apod.). Oproti tomu rozlišujeme reálie, které zahrnují informace užitečné při řešení každodenních životních situací v dané společnosti. Lze je označit jako praktické (spadají sem např. reálie, které SERR (2006) nazývá „sociokulturními znalostmi“, tj. významné dny a státní svátky, informace o bydlení, systém sociální péče, pracovní doba apod.).

Důraz bude rovněž kladen na otázky spjaté s výběrem jednotlivých reálií pro tuto databázi. V rámci projektu jsme se snažili o zmapování potřeb cílových uživatelů databáze. Zajímalo nás, jakému typu reálií dávají přednost. V prezentaci budou představeny jednak výsledky focus group, která byla realizována se skupinou učitelů-cizinců, jednak výsledky dotazníkové sondy týkající se preferencí studentů-cizinců ohledně českých reálií. Zmíněné analýzy představují pokus o empirický, kvantitativní a kvalitativní výzkum názorů respondentů na reálie.

Hasil, J. (2011): *Interkulturní aspekty mezikulturní komunikace*. Ústí nad Labem: UJEP.

Nečasová, P. (2007) *Úloha reálií jako zprostředkovatele interkulturního učení ve vyučování cizím jazykům se zřetelem na němčinu jako cizí jazyk* (disertační práce).

Romaševská, K. / Lah, J. (2019): Nový přístup k lingvoreáliím. *Studie z aplikované lingvistiky*, 2019, s. 58–67.

Romaševská, K. / Lah, J. (2018): Co zajímá cizince z českých reálií? Dotazníková sonda. In Škodová S., Hrdlička M.: *Čeština jako cizí jazyk v průsečíku pohledů*. Praha: FF UK, 2018, s. 201–207.

Romaševská, K. / Lah, J. (2017): Příspěvek ke kritické analýze reálií. *Studie z aplikované lingvistiky*, 2017, s. 34–47.

Roubalová, E. (2006): Výuka reálií – neodmyslitelná součást cizojazyčné výuky. *Bohemistika*, 2006, s. 193–198.

SERR: *Společný evropský referenční rámec pro jazyky* (2006). Olomouc: UPOL.

Kateřina Lah, PhD.

Karlova univerzita v Praze, Filozofická fakulta, Katedra jihoslovanských a balkanistických studií
katerina.romasevska@gmail.cz

Reálie na cestě získávání transkulturní kompetence ve vysokoškolské výuce češtiny translatologů ve Vídni

Príspevek predstaví koncept výuky reálií na Translatologickém centru Univerzity Vídeň. Cílovou skupinou jsou studující bakalářského studia transkulturní komunikace s kombinací tří jazyků nad úrovní B2.

Zamyslíme se nad pozicí reálií v hierarchii cílů: faktografické vědomosti – komunikační kompetence – kulturní kompetence – transkulturní kompetence. Poté definujeme transkulturní pojetí výuky reálií v opozici k mono-, multi- a interkulturnímu přístupu. Dále představíme možnosti analýzy diskurzu a dekonstrukce tradičního kánonu při zprostředkovávání transkulturní kompetence.

Na bázi pojmu *lebensweltliche Mehrsprachigkeit* nakonec ukážeme možnosti rozšiřování kulturních horizontů ruku v ruce s dotvářením jazykového repertoáru. Poukážeme na možnosti využití vícejazyčnosti a vícekulturnosti studujících v heterogenních skupinách.

Gogolin, Ingrid (2006): Erziehungswissenschaft und Transkulturalität. – In: Göhlich et al. 2006a, 31-43.

Hauenschild, Katrin (2010): Transkulturalität – (k)ein Leitbild für die Weiterentwicklung Interkultureller Bildung? – In: *Datta 2010*, 148-166.

Hausmann, Frank-Rutger (2008). *Vom Strudel der Ereignisse verschlungen. Deutsche Romanistik im „Dritten Reich“*. Frankfurt am Main: Vittorio Klostermann.

Reimann, Daniel (Januar 2015): *Inter- und transkulturelle kommunikative Kompetenz. ProDaZ. Deutsch als Zweitsprache in allen Fächern*.

Reinfried, Marcus (2013): Die romanischen Schulsprachen im deutschen Schulwesen des Dritten Reichs: Sprachenpolitische Maßnahmen und bildungsideologische Diskurse. – In: Klippel, Friederike/Kolb, Elisabeth/Sharp, Felicitas (Hrsg.): *Schulsprachenpolitik und fremdsprachliche Unterrichtspraxis. Historische Schlaglichter zwischen 1800 und 1989*. Münster: Waxmann, 29-47.

Roche, Jörg (2013): *Mehrsprachigkeitstheorie. Erwerb – Kognition – Transkulturation – Ökologie*. Tübingen: Narr.

Welsch, Wolfgang (2010): „Was ist eigentlich Transkulturalität?“, in: Darowska & Lüttenberg & Machold 2010, 39-66.

Welsch, Wolfgang (1995): Transkulturalität. – In: Institut für Auslandsbeziehungen (Hrsg.): *Migration und Kultureller Wandel, Schwerpunktthema der Zeitschrift für Kulturaustausch*, 45. Jg. 1995 / 1. Vj., Stuttgart.

Dr. phil. Naděžda Salmhoferová

Universität Wien, Zentrum für Translationswissenschaft

nadezda.salmhoferova@univie.ac.at

Akvizice českých reálií optikou korejské bohemistiky na HUFS v Soulu

Aktivní osvojení si široce a komplexně koncipovaných českých reálií je jedním z důležitých cílů, ale současně jedním z významných prostředků (v neposlední řadě i nezanedbatelným motivačním faktorem) učení se češtině na katedře českých a slovenských studií na soulské Hankuk University of Foreign Studies (Jižní Korea). Českým reáliím, a to jak jejich prezentaci, tak také akvizici, je tedy na HUFS věnována velká pozornost. Výraznými rysy jsou globální přístup k reáliím a pragmatismus. Důvodem jsou jednak četné odlišnosti v reáliích vnějších (tzv. zeměvěda) i vnitřních (lingvorealie) mezi oběma zeměmi a jazykovými společenstvími, jednak mimořádně důležitá role, která je reáliím přikládána v korejské společnosti (respektování zásad společenského chování, dodržování řečové etikety aj.). Vystoupení pojednává o filologickém pojetí reálií na české i korejské straně, přibližuje jejich roli ve výuce a v sylabech vyučovaných předmětů, naznačuje způsoby a efektivní cesty jejich lingvodidaktického popisu a prezentace v procesu učení se češtině i ve vybraných mimovýukových aktivitách korejských posluchačů bohemistiky. Příspěvek ukazuje, jaké by mohlo být optimální načasování práce s reáliemi v komunikačně pojaté cizojazyčné výuce (osvědčuje se časné zařazování zejména lingvorealíí), jaké jsou doporučené výukové cíle a cvičení provázející genuzi sociokulturní kompetence.

Balkó, I. (2008): *Verbální a neverbální komunikace v českém jazykovém prostředí*. Ústí nad Labem: UJEP.

Bischofová, J. – Bytel, A. – Kwon, J. (2003): *České reálie (Life and Institutions)*. Seoul: Hankuk University of Foreign Studies.

Bytel, A. (1985): Několik poznámek k tzv. reáliím. In: *Čeština jako cizí jazyk I* (J. Tax, ed.). Praha: UK, s. 27-36.

Cvejnová, J. (1998): *Co chcete vědět o České republice*. Praha: Karolinum.

Čechová, M. – Karhanová, K. (1995): K recepci kulturních frazémů v současné komunikaci. *Naše řeč*, 78, s. 138-144.

Čechová, M. – Zimová, L. (2003): Metodický list k vyučování českému jazyku pro učitele žáků-imigrantů. *Český jazyk a literatura*, 53, s. 179-184.

Čeština jako cizí jazyk. Úroveň A1, A2, B1, B2 (kolektiv autorů, Strasbourg: Council of Europe Publishing 2001, Praha: Taurus 2005).

Hasil, J. (2003): Lingvorealie. In: *Přednášky z XLVI. běhu Letní školy slovanských studií*. Praha: UK, s. 53-63.

Hasil, J. (2011): *Interkulturní aspekty mezikulturní komunikace*. Ústí nad Labem: UJEP.

Hrdlička, M. – Bischofová, J. (2006): *Sociokulturní minimum pro azylanty*. Praha: MŠMT ČR.

Hrdlička, M. – Bischofová, J. (2006): *Sociokulturní minimum pro azylanty. Metodika*. Praha: MŠMT ČR.

Společný evropský referenční rámec pro jazyky. (2002) Olomouc: UP.

Milan Hrdlička

Karlova univerzita v Praze, Filozofická fakulta, Ústav bohemistických studií

Milan.Hrdlicka@ff.cuni.cz